

Discursul instigator la ură, libertatea de exprimare și nediscriminarea

Finanțat în cadrul programului "Cetățeni, egalitate, drepturi și valori 2021-2027" al Comisiei Europene

Dr. Tina Stavrinaki

Lector universitar de drepturile omului și drept internațional
Vicepreședinte al Comitetului ONU pentru Eliminarea Discriminării
Rasiale

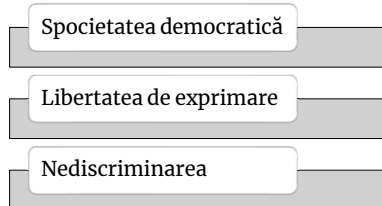
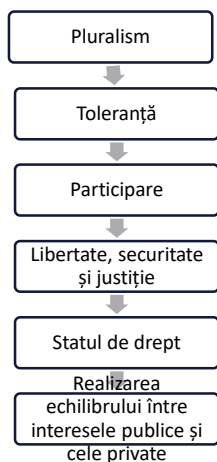
Rezumat

- I. Definirea discursului instigator la ură**
  - A. Ce este discursul instigator la ură?
  - B. Libertatea de exprimare și discursul instigator la ură
  - C. Nediscriminarea și discursul instigator la ură

- II. Cadrul legal**
  - A. Legislația privind nediscriminarea
  - B. Tratatul general referitor la drepturile omului

- III. Protecția împotriva discursului instigator la ură**
  - A. Discursul instigator la ură în dreptul penal, administrativ și civil
  - B. Remedii eficiente

Ce este “discursul instigator la ură”?

- Conceptul larg care cuprinde actul de exprimare (comunicare verbală, scrisă, pamflete, cărți, poezii, simboluri, desene animate, însemne)
- “...care respinge principiile de bază ce stau la baza drepturilor omului privind demnitatea umană și egalitatea și care urmărește să degradeze poziția persoanelor și grupurilor în cadrul estimării societății.”
[Comitetul ONU pentru Eliminarea Discriminării Rasiale \(CERD\) \(Recomandarea generală nr. 35\)](#)
- “... susținerea, promovarea sau incitarea la denigrare, ură sau demonizare a unei persoane sau a unui grup de persoane, precum și hărțuirea, insulta, stereotipizarea negativă, stigmatizarea sau amenințarea unei sau unor astfel de persoane, precum și orice justificare a tuturor acestor forme de exprimare.”
[Comitetul European împotriva Rasismului și Intoleranței \(ECRI\) \(Recomandarea generală de politică nr. 15\)](#)
- “toate formele de exprimare care propagă, incită la, promovează sau justifică ura rasială, xenofobia, antisemitismul sau alte forme de ură bazate pe intoleranță ...”
[Recomandarea nr. R 97\(20\) 30.10.1997 a Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei](#)

Libertatea de exprimare și discursul instigator la ură într-o societate democratică

“... toleranța și respectul pentru demnitate egală a tuturor ființelor umane constituie temelia unei societăți democratice și pluraliste. Așa stând lucrurile, ca o chestiune de principiu, se poate considera necesară în anumite societăți democratice sancționarea sau chiar prevenirea tuturor formelor de exprimare care propagă, incită la, promovează sau justifică ura bazată pe intoleranță ...”

CtEDO, Erbakan împotriva Turciei (2006)

Nediscriminarea și discursul instigator la ură

Legislația privind combaterea discriminării

- Tratatul referitor la drepturile omului ale Organizației Națiunilor Unite
- Articolul 14 și Protocolul nr. 12 din/la CEDO
- Carta UE a drepturilor fundamentale și directivele UE referitoare la egalitatea de tratament nr. 2000/43/CE, 2004/113/CE, 2006/54/CE și 2010/41/UE
- Directiva UE privind victimele

Obligația de protecție împotriva discriminării și caracteristicile protejate

- Antisemitismul
- Anti-islamismul
- Minoritățile religioase și alte credințe
- Antițigănistul
- Rasismul împotriva persoanelor de culoare
- Migranții, refugiații și solicitanții de azil
- Sexuală și de gen
- Orientarea sexuală

Utrecht
University

SIM
Netherlands Institute
of Human Rights

Cadrul legal și incriminarea discursului instigator la ură

- Convenția internațională privind eliminarea tuturor formelor de discriminare rasială, articolul 4
- UE, Directiva-cadru a Consiliului nr. 2008/913/JAI din data de 28 noiembrie 2008 privind combaterea anumitor forme și expresii ale rasismului și xenofobiei prin intermediul dreptului penal
- Propunerea Comisiei privind includerea discursului instigator la ură în cadrul infracțiunilor UE, articolul 83(1) al TFUE
- Consiliul European, Protocolul adițional la Convenția privind criminalitatea informatică, referitor la incriminarea actelor de natură rasistă și xenofobă săvârșite cu ajutorul sistemelor informatice (2003) (a se vedea rezerva României cu privire la insulta motivată de considerente rasiale sau xenofobe).

A se vedea și Recomandarea CM/Rec(2022)161 a Comitetului de Miniștri al Consiliului European către statele membre referitoare la combaterea discursului instigator la ură

Utrecht
University

SIM
Netherlands Institute
of Human Rights

Protecția împotriva discursului instigator la ură

Infrapecțiuni

- *Incitarea publică la violență sau ură* îndreptată împotriva unui grup de persoane sau a unui membru al unui astfel de grup definit pe bază de rasă, culoare, origine, religie sau credință ori de origine națională ori etnică.
- *Incitarea la violență sau ură prin diseminarea ori distribuirea publică* a unor pamflete, fotografii sau a altor materiale.
- *Scuzarea, negarea sau trivializarea grosolană a crimelor de genocid*, a crimelor împotriva umanității, astfel cum sunt definite acestea prin statutul Tribunalului Penal Internațional (articolele 6, 7 și 8) și a crimelor definite prin articolul 6 din Statutul Tribunalului Militar Internațional, atunci când acestea sunt săvârșite într-o manieră susceptibilă să incite la violență sau ură împotriva unui astfel de grup sau membru al unui astfel de grup.

Standarde privind aplicarea legislației penale în cazul discursului instigator la ură

- “Incrimnarea trebuie rezervată pentru cazurile grave, care trebuie dovedite dincolo de orice îndoială rezonabilă, în timp ce cazurile mai puțin grave ar trebui abordate prin alte mijloace în afara celor aparținând dreptului penal, având în vedere, *inter alia*, natura și dimensiunea impactului asupra persoanelor și grupurilor vizate. Aplicarea sancțiunilor penale ar trebui să fie guvernată de principiile legalității, proporționalității și necesității.” [Recomandarea generală a CERD nr. 35, para. 12](#)
- Factori care trebuie avuți în vedere:
  - i) conținutul și forma discursului
  - ii) climatul economic, social și politic
  - iii) poziția sau statutul vorbitorului
  - iv) amploarea discursului
  - v) obiectivele discursului (protejarea sau apărarea drepturilor omului ale persoanelor și grupurilor nu ar trebui să facă obiectul unor sancțiuni penale sau de altă natură).
- Incitarea: “intenția vorbitorului și riscul sau probabilitatea iminentă ca conduita dorită sau urmărită de vorbitor să derive din discursul în cauză.”

Condamnarea penală a discursului instigator la ură și drepturile omului

- **Utilizarea abuzivă a libertății de exprimare:** discursul care neagă valorile fundamentale ale CEDO = efectul de ghilotină (utilizare excepțională)
→ “... o negare calificată a Holocaustului, prin care se exprimă disprețul față de victimele acestuia și care contravine unor fapte stabilite istoric” CtEDO, Pastörs împotriva Germaniei (2019)
- **Ca o îngrădire a libertății de exprimare,** necesară în interese precum securitatea națională, siguranța publică, prevenirea tulburărilor publice sau a infracționalității, protejarea sănătății sau a bunelor moravuri și *protejarea drepturilor și libertăților celorlalte persoane* (articolul 10 din CEDO).
→ Sloganuri precum “Ridicați-vă împotriva islamizării Belgiei”, “Puneți capăt politicii ipocrite de integrare!” și “Trimiteți solicitanții de locuri de muncă non-europeni acasă!”
“comentarii susceptibile să trezească sentimente de neîncredere, respingere sau chiar de ură față de străini, în special în rândul persoanelor mai puțin instruite din cadrul publicului” CtEDO, Féret împotriva Belgiei (2009)

Utrecht
University

SIM
Netherlands Institute
of Human Rights

Discursul instigator la ură online

- Răspunderea portalurilor de știri de pe internet pentru neeliminarea comentariilor vizibil nelegale fără întârziere, chiar și fără notificare din partea pretinsei victime sau a unor terțe persoane, CtEDO [GC] Delfi AS împotriva Estoniei (2015).
- Accentul pe conținutul comentariilor și pe natura portalurilor (comerciale, pentru profit, interese economice).
- Condamnarea penală pentru publicarea de fișiere video și audio rasiste care implică calificative neo-naziste, rasiale, persoane cu origine aparent caucaziană și apeluri la extremism pe o rețea de socializare populară de pe internet, CtEDO, Kilin împotriva Rusiei (2021).
- Codul de conduită al UE cu privire la contracararea discursului instigator la ură online ilegal.

Utrecht
University

SIM
Netherlands Institute
of Human Rights

Discursul instigator la ură, protecția vieții private și nediscriminarea

Cauze de drept civil și administrativ

- Stereotipizarea negativă a unui grup de la un anumit nivel = vătămătoare, ofensatoare însă de un nivel inferior (nu constituie o infracțiune).
- Prejudicii aduse: sentimentului de identitate al grupului și sentimentului de autoapreciere și de încredere în sine ale membrilor grupului.
- Factori care trebuie avuți în vedere:

(a) caracteristicile grupului (de ex., dimensiunea acestuia, nivelul de omogenitate, vulnerabilitatea particulară sau istoricul legat de stigmatizare, precum și poziția acestuia față de societate în ansamblu);

(b) conținutul exact al afirmațiilor negative referitoare la grup (în special, nivelul la care acestea pot transmite un stereotip negativ cu privire la grup în ansamblu și conținutul specific al stereotipului respectiv).

(c) forma și contextul în care au fost făcute afirmațiile, amploarea acestora (care poate depinde de locul și modul în care au fost făcute acestea), poziția sau statutul autorului acestora și măsura în care acestea pot fi considerate că ar fi afectat un aspect esențial al identității și demnității grupului.

DtEDO, Budinova și Chaprazov împotriva Bulgariei (2021); Behar și Gutman împotriva Bulgariei (2021)

SIM
Netherlands Institute
of Human Rights

Protecția împotriva discursului instigator la ură

Un sistem efectiv de drept

A. Legislația și remediile legale

- Remedii de drept civil, de drept general delictual, de drept privind combaterea discriminării și de drept administrativ referitor la contravenții.
- Legislația referitoare la discursul instigator la ură online
- Dreptul penal, ca ultim recurs (atacuri verbale directe sau indirecte și amenințări fizice).
- Reglementarea posibilității utilizatorilor de internet de a raporta discursul instigator la ură online.
- Legislație privind eliminarea discursului instigator la ură online.

B. Motivarea bazată pe prejudecăți și obligațiile pozitive

- Toate măsurile rezonabile pentru demascarea oricăror motive bazate pe prejudecăți și pentru stabilirea faptului dacă e posibil ca ura sau prejudecata să fi deținut de asemenea un rol sau nu – urmăriți indiciile referitoare la prejudecăți, examinați conținutul și adresați motivul.
- Încălcarea obligației de investigare în cazul unei atitudini reticente sau marcate de prejudecăți și al nerecunoașterii motivului.
- Țineți seama de motivația discriminatorie care stă la baza declarațiilor care incită la ură atunci când stabiliți echilibrul între dreptul la viață privată și libertatea de exprimare.

SIM
Netherlands Institute
of Human Rights

Sprijinirea victimelor și protecția împotriva victimizării secundare

- Directiva 2012/29/UE de stabilire a unor norme minime privind drepturile, sprijinirea și protecția victimelor criminalității
- Informații, sprijin și protecție adecvate pentru participarea la procesele penale.
- Discursul instigator la ură online și sprijinul special
- Asistență și sprijin juridic
- Asistență psihologică

SIM
Netherlands Institute
of Human Rights

SIM
Netherlands Institute
of Human Rights